

Høgskulen
på Vestlandet

BACHELOROPPGAVE

Tilvenningsperioden for de yngste barna

The period of habituation for the youngest children

Kandidatnummer 296

BLUBACH 2018/19

Fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett

Institutt for pedagogikk, religion og samfunnsfag

Barnehagelærerutdanning

Veileder: Jannice Eikefet Berland

Innleveringsdato: 31.05.2019

Antall sider: 39

Antall ord: 9869

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle

kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 10.

Innholdsfortegnelse

Engelsk sammendrag	3
1. Innledning.....	4
1.1 Bakgrunn.....	4
1.2 Samfunnsmessige årsaker og formål	4
1.3 Problemstilling.....	5
1.4 Begrepsavklaring	5
1.5 Oppgavens oppbygging.....	5
2. Presentasjon av teori	7
2.1 Tilvenning.....	7
Tilvenning over tre dager	7
Tilvenning over fem dager.....	8
2.2 Tilknytning	8
John Bowlby.....	8
Cos-sirkelen.....	9
Overgangsobjekt/trygghetsobjekt.....	9
Relasjoner	10
2.3 Pedagogisk ledelse i tilvenningsperioden.....	10
Aksepter at det kan være krevende	11
Primærkontakt	12
2.4 Foreldresamarbeid.....	12
2.5 De yngste barna	13
3. Metode.....	15
3.1 Valg av metode	15
3.2 Kvalitativt intervju	16
3.3 Valg av informanter.....	17
3.4 Mulige resultater.....	17
3.5 Etske hensyn	17
3.6 Metodekritikk.....	18
4. Presentasjon av resultater.....	19
4.1. Tilvenning.....	19
Varighet.....	20
4.2 Tilknytning	21
Overgangsobjekt.....	22
4.3 Pedagogisk ledelse i tilvenningsperioden.....	22
Primærkontakt	23
4.4 Foreldresamarbeid.....	24
4.5 De yngste barna	25
5. Drøfting	27
5.1 De yngste barna	27
5.2 Tilvenning.....	28
Varighet.....	28
5.3 Tilknytning	29

Overgangsobjekt.....	29
5.4 Pedagogisk ledelse i tilvenningsperioden.....	30
Primærkontakt	30
5.5 Foreldresamarbeid.....	31
6. Avslutning og konklusjon	33
Litteraturliste.....	34
Vedlegg 1.....	36
Intervjuguide.....	36
Vedlegg 2.....	37
Samtykkeskjema	37

Engelsk sammendrag

Summary:

In this bachelor's thesis I have chosen to focus on the period of habituation for the youngest children in the kindergarten. I have formulated my thesis question as follows: how can the pedagogical teacher facilitate the best possible habituation period for the youngest children in the kindergarten? An increasing number of one- and two year-olds start in kindergarten, and we need increased knowledge about how we can introduce them to the habituation period in the best way. The two main methods I have used to help me reach my conclusion are as follows:

- Bowlbys and Drugli's theories about the child's connections in the habituation period.
- Interviews with three experienced kindergarten teachers, who have shared their thoughts on the habituation period and how they do it in their practice.

I have discussed my findings against relevant theory, before summarizing the highlights of the thesis in light of the thesis question.

1. Innledning

1.1 Bakgrunn

Jeg har valgt å skrive om tilvenning og tilknytning for de yngste barna i barnehagen fordi jeg synes at det er et veldig viktig og aktuelt tema. Det blir stadig flere ettåringer og yngre barn som starter i barnehage. Tilvenning for de yngste barna er et tema som er lite belyst gjennom barnehagelærerutdannelsen, og det er et tema jeg ønsker å øke min kunnskap innenfor. Når jeg er ferdig utdannet skal jeg starte med tilvenning av små barn, og jeg ønsker da å vite mer om hvordan jeg kan gjøre dette på best mulig måte, både for barna og foreldrene deres. Jeg var i praksis i en barnehage som var i startfasen av et nytt prosjekt, der de skulle ha en lenger tilvenningsperiode med foreldrene tilstede hver dag i en hel uke, for så å gå litt og litt. Dette var for at både barn og foreldre skulle bli tryggere på barnehagen før foreldrene gikk. Jeg synes dette prosjektet var veldig spennende. Det var med på å øke min nysgjerrighet for temaet tilvenning, og på hvorfor tilvenningsperioden i de fleste barnehager går over tre dager. Jeg har selv vært med på tilvenningsperioden som forelder og opplevd det fra det perspektivet, og vet derfor hvor viktig det første møtet med barnehagen er for både barn og foreldre.

1.2 Samfunnsmessige årsaker og formål

I følge SSB gikk 83,5% av alle ettåringer i barnehage i 2018. Dette er en økning på 2,5% i løpet av de siste 5 årene (Statistisk sentralbyrå, 2019). Med denne økningen i antall små barn som starter i barnehage, tenker jeg det er viktig at vi som barnehagepersonell har god nok kompetanse til å møte disse yngste barna. Gjennom teori, intervju og egen erfaring skal jeg fordype meg i hvordan pedagogisk leder kan legge til rette for en best mulig tilvenningsperiode for de yngste barna i barnehagen. Målet med oppgaven er å øke og styrke min kompetanse, slik at jeg som barnehagelærer får økt kunnskap om hvordan jeg kan legge til rette for en så god og trygg tilvenningsperiode som mulig.

1.3 Problemstilling

Ut ifra hva jeg ønsket å tilegne meg mer kunnskap om, endte problemstillingen min til slutt opp som: «Hvordan kan pedagogisk leder legge til rette for en best mulig tilvenningsperiode for de yngste barna i barnehagen?»

1.4 Begrepsavklaring

Jeg har valgt å bruke ordet «tilvenningsperiode» om den første tiden i barnehagen, og om overgangen fra hjem til barnehage. Videre har jeg brukt ordet «primærkontakt» om den voksne som tar imot barnet den første tiden. «Barnehagepersonalet» blir i oppgaven brukt om alle som jobber i barnehagen. I denne oppgaven har jeg valgt å avgrense «de yngste barna» til ett- og toåringene, som Løkken kaller toddlere. «Toddleren er ett- og toåringen som stabber og går» (Løkken, 2013, s. 31). I problemstillingen min har jeg ordlagt meg med «best mulig» for å beskrive en god tilvenningsperiode. Med dette mener jeg at tilvenningsperioden skal oppleves som trygg, både for barn og foreldre, og at tilvenningen er individuelt tilpasset hvert barns behov og tempo. I tilvenning legger jeg at barnet skal bli vant til barnehagen, føle seg trygg, sett og tilpasset. Jeg bruker «omsorgspersoner» om barnets foreldre eller foresatte. Jeg har valgt å ha fokus på hvordan pedagogisk leder kan legge til rette for best mulig tilvenning. Med dette mener jeg hvordan pedagogiske ledere planlegger oppstart, og hvilke arbeidsoppgaver hun eller han har fokus på i denne sammenheng, både når det gjelder samarbeid med resten av barnehagepersonalet, foreldre og barn. Jeg bruker videre begrepene «pedagogisk leder» og «barnehagelærer» om hverandre. Jeg har valgt å avgrense oppgaven min til å ha et særlig fokus på tilvenning, tilknytning, foreldresamarbeid, pedagogisk ledelse i tilvenningstiden og de yngste barnas behov.

1.5 Oppgavens oppbygging

Jeg har startet med en innledning der jeg beskriver hvorfor jeg har valgt dette temaet, og hva jeg ønsker å oppnå ved å skrive denne oppgaven. Videre har jeg skrevet problemstillingen min, og en begrepsavklaring der jeg beskriver hva jeg legger i de forskjellige ordene og hvordan jeg har valgt å avgrense oppgaven. Oppgaven blir delt opp i seks deler, en

innledningsdel, en teoridel der jeg kommer innpå relevant teori, en metodedel der jeg beskriver bruk av metode, en resultatdel der jeg legger frem mine funn, en drøftingsdel der jeg drøfter funnene mine opp mot problemstillingen min og en til slutt en avsluttende konklusjon.

2. Presentasjon av teori

I denne delen presenterer jeg relevant teori om tilvenningsperioden for de yngste barna, tilknytning, overgangsobjekt og relasjoner. Videre presenterer jeg teori om pedagogisk ledelse i tilvenningsperioden, primærkontakt, foreldresamarbeid og de yngste barna, da dette også er viktig i forhold til tilvenningsperioden.

2.1 Tilvenning

Ifølge rammeplan for barnehagen (2017, s.33), skal «barnehagen i samarbeid med foreldrene legge til rette for at barnet kan få en trygg og god start i barnehagen. Barnehagen skal tilpasse rutiner og organisere tid og rom slik at barnet får tid til å bli kjent, etablere relasjoner og knytte seg til personalet og til andre barn». Videre står det at «når barnet begynner i barnehagen, skal personalet sørge for tett oppfølging den første tiden slik at barnet kan oppleve tilhørighet og trygghet til å leke, utforske og lære».

Den prosessen barn og foreldre går igjennom når barnet skal venne seg til barnehagelivet for første gang, kan kalles tilvenning eller tilvenningsperiode (Fagereng, 2015, s.16). Å starte i barnehagen kan være den første store overgangen i små barns liv, og er ofte starten på mange år i barnehage og skole. Både barnehagepersonalet og foreldrene kan bidra for å kvalitetssikre tilvenningen for barnet, og det er derfor viktig at de samarbeider tett under tilvenningsperioden (Drugli, 2017, s.126).

Tilvenning over tre dager

Ifølge Fagereng (2015, s.52), setter de fleste barnehager av tre dager til tilvenning per barn. Når denne tilvenningsmodellen følges drar foreldrene bort en liten stund allerede andre dagen, og så en enda lenger stund tredje dagen. Dette sees an, og kan variere fra barn til barn (Fagereng, 2015, s.53).

Tilvenning over fem dager

En barnehage i Stavanger har startet med foreldreaktiv tilvenning over fem dager. Denne modellen heter Jåttå-modellen, og er en tilvenningsmodell som kommer fra Jåttå barnehage. Før barna starter får foreldrene informasjon om hvordan disse dagene kommer til å være, og hva barnehagen ønsker av dem. Foreldrene skal delta aktivt i barnehagehverdagen, og blir på denne måten kjent med både barnehagens rutiner og med personalet (Drugli, 2017, s.136). Gjennom å tilbringe tid med foreldrene får personalet mer informasjon om barnet og familien, noe som kan være til god hjelp videre i tilknytningsprosessen (Fagereng, 2015, s.61). Jåttå barnehage ønsker å oppnå en foreldreaktiv tilvenningsperiode, som kan resultere i at barnet får tid til å bli bedre kjent med både barnehagen og primærkontakten i trygge omgivelser med foreldrene, samtidig som foreldresamarbeidet forsterkes (Fagereng, 2015, s.62).

2.2 Tilknytning

John Bowlby

Følelsesmessig tilgjengelighet er et begrep som ble presentert av John Bowlby. Han var både forsker og teoretiker, og det var han som utviklet tilknytningsteorien. Tilknytningsteorien hans ble til fra studier av tilknytning mellom barn og foreldre. Ifølge teorien knytter alle barn seg til sine omsorgspersoner for å oppnå beskyttelse og emosjonell nærhet. Et tegn på tilknytningen er at de yngste barna ønsker å opprettholde denne nærheten til sine foreldre eller foresatte. Han hevdet videre at om denne nærheten ble forstyrret, kunne barna bli urolige og ute av seg (Abrahamsen, 2013, s.78). Han sa at det er helt naturlig og psykisk sunt at barn opp mot tre år protesterer på atskillelse fra sine omsorgspersoner. Dette betyr at barnet diskriminerer mellom omsorgspersonene og andre mennesker, som kan være et tegn på at de har oppnådd en trygg tilknytning.

Han sa så at man bør følge nøye med dersom det er det samme for et lite barn hvem de er sammen med. Det er ikke naturlig at et lite barn velger å være sammen med voksne de ikke kjenner. De yngste barna vil gjerne trenge litt forberedelsestid der de sammen med foreldrene kan bli kjent med nye voksne. De kan også ha behov for å se at foreldrene godkjenner dem. Dette kan bidra til å komme i gang med utviklingen av nære relasjoner til de ansatte i

barnehagen, som kalles sekundær tilknytning. Det er dette de fleste barnehager prøver å legge til rette for under tilvenningsperioden (Abrahamsen, 2013, s.79).

Når tilknytningen er etablert vil barnet aktivt søke til omsorgspersonen, og bruke han eller henne som en trygg havn i situasjoner som kan oppleves som skremmende eller utfordrende. Tilknytningssystemet aktiveres, det «slås på». De yngste barna trenger ofte hjelp til å regulere følelsene sine slik at de ikke blir så overveldet av dem. De kan trenge hjelp til å roe seg ned når de blir redd, opplever ubehag, blir opphisset eller gråter. Barnet kan etter hvert bli bevisst på at en nærhet til omsorgspersonen kan føre til en følelse av trygghet og regulering av vanskelige følelser, og de kan derfor ønske å ha omsorgspersonen tilgjengelig. Den voksne som barnet er tilknyttet er den som lettest klarer å regulere barnets følelser, og som kan fungere som en ladestasjon som barnet går til og fra. Med tiden vil slike erfaringer sammen med en sensitiv og tilgjengelig voksen kunne føre til at barnet blir i stand til å kunne regulere seg mer og mer selv (Drugli, 2017, s.44). Kvaliteten på tilknytningen er spesielt viktig for de yngste barna i barnehagen. Etter hvert blir barna gjerne mer opptatt av samspillet med de andre barna på avdelingen, men de har fortsatt et stort behov for nære, sensitive og trygge voksne (Drugli, 2017, s 50).

Cos-sirkelen

Det mest sentrale begrepet innen tilknytningsteorien er trygg base. Den trygge basen fører til at barnet tør å utforske, men søker tilbake til den trygge havnen når verden begynner å føles utrygg. Denne funksjonen blir beskrevet som en trygghetssirkel, Circle of security. (Broberg, Hagström og Broberg, 2014, s.43)

Overgangsobjekt/trygghetsobjekt

I tilvenningsperioden kan man se at barna ofte søker det som er kjent og trygt. For at barnehagen skal oppleves som en trygg base for de yngste barna, kan trygghetsobjekter være til hjelp. Eksempler på trygghetsobjekter kan være en koseklut, smokk, bamse eller noe annet det har knyttet seg til hjemme. Trygghetsobjektet kan hjelpe barnet med å skape en forbindelse mellom tilværelsen hjemme og i barnehagen (Fagereng, 2015, s.26). Ifølge Abrahamsen, (2005, s.67) hevdet Winnicott at trygghetsobjekter kan fungere som symboler

på den nærheten de har opplevd med foreldrene sine. Overgangsobjektene kan minne barna om det som ikke er tilstede, men som likevel finnes (Fagereng, 2015, s.27).

Relasjoner

«En relasjon består av gjensidig kommunikasjon og samspill mellom to parter over tid» (Drugli, 2017, s.143). For de yngste barna er de voksnes evne til å inngå i nære relasjoner med dem spesielt viktig. De trenger at barnehagepersonalet gir dem respons med en gang, og at de får hensiktsmessige reaksjoner på de ulike uttrykkene og behovene sine. De trenger å føle seg forstått og ivaretatt. Barnehageansatte som jobber med de yngste barna må ha evnen til å etablere nære og trygge relasjoner, for å kunne gjøre en god jobb. Relasjonen består også av begge partenes kunnskap om, og forventninger til hverandre. Basert på tidligere erfaringer fra deres samspill, vil et lite barn ha utviklet forventninger til hvordan de voksne i barnehagen fungerer når de er sammen (Drugli, 2017, s.143).

2.3 Pedagogisk ledelse i tilvenningsperioden

Ifølge rammeplan for barnehagen, (2017, s.16) er «pedagogisk leder gitt ansvaret for å iverksette og lede det pedagogiske arbeidet, i tråd med godt faglig skjønn. Den pedagogiske lederen skal veilede og sørge for at barnehageloven og rammeplanen oppfylles gjennom det pedagogiske arbeidet». Videre står det at «den pedagogiske lederen leder arbeidet med planlegging, gjennomføring, dokumentasjon, vurdering og utvikling av arbeidet i barnegruppen eller innenfor de områdene han/hun er satt til å lede». Jeg skal nå utdype litt hva dette innebærer i tilvenningsperioden for de yngste barna.

Pedagogisk leder har ansvar for å veilede medarbeiderne sine gjennom tilvenningsperioden. I en slik prosess er det nødvendig å ha en god og åpen kommunikasjon med hele personalet (Barsøe, 2013, s.86). Det er videre viktig at den pedagogiske lederen holder alle de ansatte på avdelingen informert om hvilken informasjon som går ut til foreldrene, slik at alle har mulighet til å svare på spørsmål som kan komme fra foreldre i tilvenningsperioden. Det er ikke alltid pedagogisk leder er tilstede, og da er det nødvendig at hele personalet føler seg trygg på hva som foregår på avdelingen (Fagereng, 2015, s.43).

Personale-barn relasjonen

For de yngste barna er det ikke noe som er viktigere enn samspillet med personalet for at de skal ha det bra i barnehagen. For ettåringen kan dette være selve definisjonen på barnehagekvalitet, og voksenrollen i barnehagen er derfor utrolig viktig. Hva barnehagepersonell sier og gjør i samspill med de yngste barna har direkte innflytelse på livskvaliteten her og nå, og den kan også legge grunnlag for videre utvikling. Et samspill mellom barna og barnehagelæreren som er preget av nærhet, omsorg, trygghet, organisering, stimulering, læring og mestring kan være en definisjon på barnehagekvalitet for de yngste barna (Drugli, 2017.s.143).

Aksepter at det kan være krevende

Det krever mye av de yngste barna å starte i barnehagen. Dette bør pedagogisk leder ha reflektert rundt sammen med personalet, før de tar imot nye barn. Det kan være vanskelig i seg selv å være adskilt fra omsorgspersonene sine, og barnet må få tid til å erfare at andre voksne også kan gi god omsorg. Et godt utgangspunkt for en god overgang mellom hjem og barnehage er å vise barnet empati. Dette handler ikke om å fremstille barnet mer sårbart enn det er, men om å akseptere at de yngste barna har begrenset forståelse av hva som skjer, og at de har vansker med å regulere følelsene sine, og formidle sine tanker (Drugli, 2017, s.138). Det kan være like viktig å ha fokus på å ikke overdramatisere barnas utfordringer med tilvenningen. Barn som får støtte, både av sine omsorgspersoner og de voksne i barnehagen vil vanligvis takle tilvenningsperioden fint (Drugli, 2017, s.139).

Noen barn synes at tilvenningen kan være ekstra utfordrende og bruker lang tid på å føle seg trygg og komfortabel i barnehagen. Om ikke dette blir forstått og tatt hensyn til av personal og foreldre kan tilvenningen i verste fall bli en belastning for barnet, og det kan hemme dets muligheter til å finne seg til rette. Det er derfor viktig at de voksne rundt barnet jobber for å forstå dets følelser, slik at barnet kan bli møtt på en god måte. Noen barn viser følelsene sine på en tydelig måte, og disse barna er gjerne lettest å forstå. Disse barna får som oftest støtte og trøst når de har behov for det. Andre barn kan ha mer diffuse eller villedende følelsesuttrykk. Dette krever mer av den voksne for å finne ut hva som kan ligge bak barnas ulike uttrykk, og det kan være greit å kommunisere ekstra med foreldrene for å sammen prøve å forstå hvordan barnet opplever tilvenningen (Drugli, 2017, s.139). Det er ofte de første

ukene etter foreldrene har dratt som er spesielt utfordrende for de yngste barna i barnehagen. Dette bør både barnehageansatte og foreldrene være oppmerksom på, og ta hensyn til. I barnehagen må man være tett på barna og oppmuntre til at barna blir kjent med de andre på avdelingen, rutiner, samlinger, leker med mer. Barnehagedagene bør være spesielt forutsigbar i startfasen, slik at de yngste barna kan bli kjent med rutinene (Drugli, 2017, s.141).

Primærkontakt

Primærkontakt ble innført i flere norske barnehager i 1990-årene, for å oppnå nære relasjoner mellom barn og barnehageansatte (Drugli, 2017, s.149). For å skape en god start i barnehagen for de yngste barna må de få en trygg overgang fra hjemmet. For å oppnå dette er det viktig at foreldrene er nær og tilstedeværende den første tiden, og at de blir kjent med barnet sin primærkontakt. Alle faste ansatte på en avdeling kan fungere som primærkontakt. Det er pedagogisk leder som velger hvem som skal påta seg denne viktige rollen. (Fagereng, 2015, s.48). Barn og foreldre bør få primærkontakten sin fulle oppmerksomhet. Om det er mange barn som starter opp samtidig kan det derfor være behov for at flere på avdelingen får ansvaret for å være primærkontakt. Det er viktig at barnet får tid til å knytte seg til primærkontakten sin før det skal være i barnehagen uten omsorgspersonene sine (Fagereng, 2015, s.49). Primærkontakten må aktivt gjøre seg kjent med barnet mens foreldrene er i barnehagen (Drugli, 2017, s.140).

2.4 Foreldresamarbeid

«Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og dannelse som grunnlag for allsidig utvikling, jf. barnehageloven § 1» (KD, 2017, s.29).

Samarbeidet mellom barnehagen og hjemmet starter allerede når et barn har fått barnehageplass (Fagereng, 2015, s.80). Som den profesjonelle aktøren er det barnehagen som har ansvar for å invitere til dette samarbeidet (Drugli, 2017, s.104). For at samarbeidet mellom barnehagen og hjemmet skal få et godt utgangspunkt fra første stund er det viktig at barnehagen har klare rammer for det første møtet (Fagereng, 2015, s.80). For de yngste barna vil hjem og barnehage ofte utgjøre helheten i deres liv, og når samarbeidet mellom hjem og

barnehage fungerer godt kan overgangene og helheten ivaretas på en god måte. Det er derfor viktig at barnehageansatte og foreldre samarbeider tett, slik at de to oppdragsarenaene kan fungere på en måte som fremmer barnas trivsel og læring (Glaser, 2018, s.19). Det er ingen som betyr mer for barnas trivsel og utvikling enn foreldrene, selv når barn er store deler av dagene i barnehagen. De ansatte bør være interessert i hvordan barna har det hjemme, og hvilke erfaringer de har fra før de starter i barnehagen. Det er foreldrene som kjenner barna sine best, og i en startfase er det viktig å søke kunnskap om barnet fra dem, for å bli bedre kjent. Videre må foreldrene få god informasjon om barnehagens rutiner, og om hva barnehagen forventer av dem i ulike sammenhenger (Drugli, 2017, s.99). Barnas utvikling er ofte i stor grad knyttet til foreldrenes trivsel og tillit til barnehagen (Glaser, 2018, s.19). Når foreldrene opplever samarbeidet og kommunikasjonen med barnehagen som god, kan dette også bidra positivt til barnets trivsel og utvikling. Bronfenbrenner kalte dette for «second order effects», en indirekte påvirkning (Glaser, 2018, s.69). For å oppnå et godt foreldresamarbeid må personalet ha utviklet holdninger, respekt og forståelse for at foreldre er ulike, og at de gjør ting på forskjellige måter. Barnehageansatte må holde seg profesjonelle, og ha en faglig og personlig kompetanse for å kunne være gode samarbeidspartnere (Glaser, 2018, s.17).

2.5 De yngste barna

De yngste barna kan ikke forberedes på samme måte før barnehagestart, for eksempel gjennom verbale forklaringer. De bør derfor få god tid til å oppleve og erfare at barnehagen er et godt sted å være, før foreldrene drar for første gang. De trenger å bli møtt med en forståelse for at overgangen fra hjem til barnehage kan være vanskelig og utfordrende, og de bør få tid til å venne seg til den nye hverdagen (Drugli, 2017, s.126). De yngste barna har videre begrensede kognitive forutsetninger for å kunne forstå hva som skjer når foreldrene går fra barnehagen, og de har begrensede muligheter til å regulere følelsene sine selv. Separasjonen fra omsorgspersonene kan oppleves som ekstra vanskelig hos de aller yngste barna, blant annet på grunn av at de ikke nødvendigvis har en forståelse for at foreldrene kommer tilbake (Drugli, 2017, s.126). På den ene siden er det sterke krefter i ettåringen som er rettet mot å utforske nye opplevelser og leke. På den andre siden finnes det også krefter i de yngste barna som blir styrt av det motsatte, nemlig en engstelse for forandringer og det ukjente. De yngste barna har et stort behov for det trygge og kjente, og for en gjentakelse i hverdagen. De har

ofte en redsel for å miste sine nærmeste tilknytningspersoner, og dette kan føre til sorg og gråt (Abrahamsen, 2013, s.69). I følge Abrahamsen (2013, s.70), er det derfor viktig å finne en balanse mellom støtte og utfordring for å gi barna en god start i barnehagen.

Gjennom fem år med forskning har 12 forskere i prosjektet «Blikk for barn» blant annet sett at 28% av barnehageansatte som deltok i forskningsprosjektet ønsker økt kompetanse for å styrke kvaliteten på småbarnsavdelinger. Videre kommer det frem at 57% av 349 pedagogiske ledere ønsker flere ansatte for å øke kvaliteten (Jonassen, 2017). Det kommer også frem at det ofte er for få ansatte til å kunne tilby de yngste barna et godt pedagogisk tilbud (Jonassen, 2017).

3. Metode

I denne delen skal jeg skrive om metode, metodevalg, kvalitativt intervju, valg av informanter, mulige resultater, etiske hensyn og metodekritikk.

Metode er en fremgangsmåte eller et verktøy man kan bruke for å finne svar på ulike typer forskningsspørsmål (Bergsland & Jæger, 2014, s.66). Metoden man velger å bruke avgjør hvordan man skal samle inn data og informasjon man trenger til en undersøkelse (Dalland, 2017, s.52). Det finnes flere ulike former for metode, men det skilles ofte mellom to hovedtyper: kvantitativ og kvalitativ forskningsmetode (Bergsland & Jæger, 2014, s.66). En kvantitativ forskningsmetode går i bredden, og gir informasjon i form av målbare enheter som for eksempel tall og prosent. Til denne type metode brukes gjerne systematiske observasjoner eller spørreskjema med faste svaralternativer (Dalland, 2017, s.52). Når man bruker kvalitativ forskningsmetode går man mer i dybden, og samler inn informasjon for å få frem en helhet. Målet med denne metoden er å få frem meninger og opplevelser som ikke er mulig å tallfeste (Dalland, 2017, s.52). Vanlige fremgangsmåter innen kvalitativ forskningsmetode er intervju og ustrukturert observasjon.

3.1 Valg av metode

Min problemstilling: Hvordan kan pedagogisk leder legge til rette for en best mulig tilvenningsperiode for de yngste barna i barnehagen? Svarene jeg ønsker å få svar på til problemstillingen min vil ikke være målbare. De vil være preget av intervjuobjektene erfaringer, holdninger og meninger, knyttet til teori og egen praksis. En kvalitativ forskningsmetode vil derfor gi meg de mest utfyllende svarene på hvordan de ulike barnehagene legger til rette for tilvenningsperioden i praksis, og hvilke tanker som ligger bak dette arbeidet.

Det passer best med kvalitativ metode siden jeg ønsker svar på hva de ulike pedagogiske lederne legger vekt på i tilvenningsperioden, og hvordan de planlegger og gjør avdelingen klar til å ta imot ett - og toåringer. Gjennom et kvalitativt intervju kan jeg gå i dybden og få utfyllende svar på hva informantene synes er viktig i denne perioden, og jeg kan be

informantene om å fortelle mer eller utdype om de forteller noe jeg synes er ekstra interessant og viktig i forhold til problemstillingen min.

3.2 Kvalitativt intervju

For å kunne stille gode og åpne spørsmål som kunne gi meg svar på problemstillingen min, måtte jeg tenke gjennom hva jeg ønsket svar på, før jeg laget en intervjuguide (Vedlegg 1). Jeg reflekterte rundt hvilke tema jeg ønsket å få frem ut i fra problemstillingen min, før jeg valgte hvilke spørsmål jeg skulle ha med. Jeg valgte videre å sende informantene intervjuguiden sammen med samtykkeskjemaet (Vedlegg 2) før selve intervjuet, for å la dem forberede seg om de ønsket. Gjennom samtykkeskjema og intervjuguide fikk informantene nødvendig informasjon om hva jeg skulle bruke informasjonen til, og hvilke temaer jeg ønsket å ta opp. Under intervjuet fungerte intervjuguiden som en oversikt, som både jeg og informanten hadde fremfor oss. Den ble ikke fulgt slavisk, men ble brukt som en oversikt over temaer jeg ville innom i løpet av intervjuet. Ifølge Dalland (2017, s.166) er det viktig at man forbereder seg godt for å få et vellykket intervju. Gjennom å formulere en intervjuguide før intervjuet fikk jeg forberedt meg godt på hva jeg ønsket å spørre om, noe som førte til at jeg følte meg komfortabel og trygg i intervjusituasjonen. Det gjorde også at jeg fikk en oversikt over hva jeg syntes var viktig å få svar på. Jeg valgte å bruke lydopptak under intervjuet for å sikre meg at jeg fikk med meg alt som ble sagt. Jeg kunne på denne måten være helt tilstede i intervjuet og konsentrere meg om samtalen med informanten. Ifølge Dalland (2017, s.81), kan forholdene rundt intervjuet bety mye for kvaliteten på samtalen. Informantene fikk selv velge tid og sted for intervjuet, og alle informantene valgte å gjennomføre intervjuet på arbeidsplassen sin. Dette kan ha bidratt til at de følte seg trygg og avslappet i et allerede kjent miljø. Ifølge Bergsland & Jæger (2014, s.72) er det positivt å skape en rolig og åpen atmosfære under intervjuet, der informantene kan føle seg vel og snakke fritt om sin kunnskap og erfaring. Dette ønsket jeg å oppnå, og prøvde å legge til rette for.

3.3 Valg av informanter

Valg av informanter avhenger av problemstilling (Bergsland & Jæger, 2014, s.66). For meg ble det naturlig å intervju pedagogiske ledere på småbarnsavdelinger, som har erfaring med tilvenning av de yngste barna i barnehagen. Det var ikke et tilfeldig utvalg av informanter, men tre pedagogiske ledere jeg kjente til fra før, som jeg hadde inntrykk av at hadde mye kunnskap om temaet. Videre har jeg valgt en barnehage der de følger Jåttå-modellen, med tilvenning over fem dager istedenfor tre. De har også fokus på en foreldreaktiv tilvenning. De andre to barnehagene jeg har valgt, har tilvenning over tre dager. Både informantene og barnehagene har blitt anonymisert, og jeg har valgt å kalle dem intervjuperson 1, 2 og 3.

3.4 Mulige resultater

Jeg ønsket å undersøke hvordan de ulike barnehagene legger til rette for en best mulig start og tilvenningstid i barnehagen for de yngste barna, hva de forskjellige barnehagelærerne legger vekt på, og synes er særlig viktig å ha fokus på i denne perioden. Jeg ønsket videre å sammenligne om det er noen fellestrekk og ulikheter i de forskjellige barnehagene.

3.5 Etske hensyn

Jeg startet prosessen med å melde prosjektet mitt til norsk senter for forskningsdata (NSD). Når prosjektet var godkjent sendte jeg mail til mulige informanter med kort informasjon om meg selv og oppgaven, der jeg videre spurte om de ønsket å bli intervjuet. Når jeg hadde fått positivt svar sendte jeg ut et samtykkeskjema som forklarte mer detaljert om hvordan intervjuet kom til å bli, og hva opplysningene skulle brukes til. Her sto det også informasjon om at både informantene og barnehagen ble anonymisert, og at de har mulighet til å trekke seg når som helst i prosessen. Jeg informerte videre om at jeg ønsket å bruke lydopptak som hjelpemiddel, og at opptaket ville bli slettet etter godkjent oppgave. Jeg valgte til slutt å la informantene få tilsendt spørsmålene før intervjuet, slik at de hadde mulighet til å forberede seg. Dette kan ha både positive og negative sider. De kan gjerne komme med mer utfyllende svar om de har fått tenkt gjennom det på forhånd, mens det kan bli mindre impulsive, spontane og oppriktige svar.

3.6 Metodekritikk

Ingen metode er feilfri, og det er viktig å være kritisk og reflektere over egen metode og egne innsamlingsstrategier (Bergsland & Jæger, 2014, s.80). Ifølge Dalland (2017, s.60), kan det oppstå mange misforståelser i et intervju, i tillegg til at det kan oppstå feil under transkribering. Dette er det viktig å være bevisst på i en slik undersøkelse. Dalland (2017, s.121), skriver videre at en kvalitativ måte å jobbe på kan være en personlig utfordring, på grunn av at dataen fra intervjuet går gjennom den som utfører undersøkelsen. Alle svar fra informantene kommer på grunnlag av mine spørsmål, og måten jeg spør dem på. På samme måte som det er jeg som tolker svarene jeg får (Dalland, 2017, s.121). Jeg ønsker å understreke at utvalget mitt er relativt lite, og at funnene derfor ikke kan generaliseres eller tolkes som en fasit på en god tilvenningsperiode. Funnene kan gi et innblikk i noen pedagogiske ledere sine opplevelser, som noen vil kunne kjenne seg igjen i. Jeg har gått inn i intervjuene med et åpent sinn, da jeg vet at den førforståelsen jeg har om temaet kan farge mine forventninger til svar og tolkninger.

4. Presentasjon av resultater

I denne delen av oppgaven presenterer jeg funn fra intervjuene jeg har utført. Jeg har valgt å dele punktene inn i de samme kategoriene som jeg har i teoridelen, for at det skal bli mer oversiktlig, og for at man lettere skal kunne se sammenhengen mellom resultatene og problemstilling min. Jeg har valgt å bruke både «intervjuperson» og «informant» om dem jeg har intervjuet. Her presenterer jeg de delene av resultatene som er mest relevant for min problemstilling.

4.1. Tilvenning

Ifølge Dalland (2017, s.83) bør man starte samtalen med et spørsmål man er sikker på at intervjupersonen kan svare på. Jeg valgte derfor å starte med å spørre informantene om hva de legger i ordet tilvenning. Videre stilte jeg spørsmål om hvordan tilvenningsperioden foregår i de ulike barnehagene. Jeg spurte så om hva de legger særlig vekt på i denne perioden, og om den faglige bakgrunnen for dette.

Intervjuperson 1 definerte tilvenning i barnehagen som perioden man starter, når man blir kjent med de voksne, barna og barnehagen. Det er overgangen til noe nytt, en ny hverdag og nye rutiner. Videre sa informanten at tilvenning henger tett sammen med tilknytning. Dette begrunnet hun med at det aller viktigste i tilvenningstiden er at barna opplever trygghet og forutsigbarhet. Det er derfor viktig med gode rutiner som barna får bli kjent med over tid. Hvordan de voksne møter barna er også utrolig viktig, spesielt i denne første tiden som kan være sårbar for barnet. Hun understreker til slutt at man bør ha fokus på å gi barna så mange gode erfaringer med barnehagen og personalet som mulig, før foreldrene skal dra første dagen.

Alle intervjupersonene er enige i at tilvenningstiden er en stor overgang i et barns liv, og at det er viktig at både barn og foreldre får tid til å bli kjent med barnehagen og barnehagens rutiner i denne perioden. De var også enig i at trygghet er grunnlaget for en god overgang, og at man må trygge foreldrene for å kunne trygge de små barna. Alle intervjupersonene nevnte

også at foreldrene kjenner barna best, og at man bør søke kunnskap om barna fra dem om hva barna interesserer seg for, hva de liker å spise og lignende. *«Målet med tilvenningen er at barnet skal kunne bli levert fra foreldrene. Da er det viktig at vi har en god dialog med foreldrene, i forhold til hva barnet er opptatt av, hva det trenger for å bli trøstet og i om det er noe spesielt vi bør vite angående mat og søvn»* -Intervjuperson 1.

Både intervjuperson 2 og 3 sa at de heller ville brukt ordet tilknytning enn tilvenning om barnas første tid i barnehagen. Begrunnelsen for dette var at barna kan bli tilvendt å være i barnehagen, uten at de har en god nok tilknytning og relasjon til hverken voksne eller barn. To av barnehagene hadde byttet ut ordet tilvenning med tilknytning i årsplaner og på kalendere. Intervjuperson 1 snakket også om tilknytning helt fra første spørsmål, og gjentok flere ganger hvor viktig det var at hele personalet hadde god nok erfaring om tilknytningsteori for at det skulle bli en god tilvenningsperiode. Intervjuperson 1 sa videre at tilvenning bare var et ord for den første tiden, der barna skal bli vant til barnehagen, men at de hadde mer fokus på en trygg og god tilknytning.

«Når man bruker ordet tilvenning kan det høres ut som at barnet skal tilpasse seg til slik det er. Barn kan venne seg til mye som ikke nødvendigvis er bra eller greit. Man kan si at et barn er tilvendt, men det er ikke sikkert at det har en tilknytning eller god nok relasjon med andre barn og voksne.» - Intervjuperson 2.

Varighet

Alle intervjupersonene var enige om at tilvenningsperiodens varighet bør avhenge av hvor lang tid hvert enkelt barn og familie trenger, og at det varierer fra barn til barn. En av barnehagene har fem dager tilvenning som standard, mens de to andre barnehagene har tre dager som standard. Alle intervjupersonene sa at de ser an hvert enkelt barn, og at de tilpasser tilvenningsperioden til hvor lang tid barn og foreldre trenger for å bli trygge. Alle tre nevner også at de anbefaler at barna får korte dager i starten. Det ble også presisert at tilvenningen ikke er ferdig etter disse dagene, men at det tar lang tid for et barn å bli tilvendt og tilknyttet.

«Per i dag er tilvenningsperioden i de fleste barnehager avsatt til tre dager. Jeg lurer på hvorfor dette er dette normalen. Min erfaring er at det er for kort tid til å legge grunnlaget for trygghet og en nær tilknytning» - Intervjuperson 1.

Intervjuperson 1 trekker videre frem at foreldrene har vært veldig positiv til endringen fra tre dager tilvenning til fem dager tilvenning, og forteller videre at de har fått et bedre foreldresamarbeid helt fra starten. De har noen foreldre som har hatt barn i barnehagen tidligere, når de hadde tre dager som standard tilvenning, og de er veldig positive til endringene, selv om de er kjent med barnehagen fra før.

4.2 Tilknytning

Informantene var enig i at tilknytning er grunnleggende for å skape en tilvenningsperiode som kan oppleves som trygg og god for de yngste barna. Intervjuperson 1 sier at hun tenker at tilknytning handler om relasjonen mellom barnet og personalet. Hun forteller at de jobber ut ifra COS-sirkelen, og at hele personalgruppen har fått kurs i dette. Hun sier videre at det er naturlig at barnet vil sitte på fanget og være nær mor eller far den første tiden. *«Det er også normalt at barnet sender blikk for bekreftelse på at foreldrene er der, og på at her er det trygt og godt å være. Barnet går så lenger og lenger ut fra foreldrenes fang, før de kommer tilbake til mor eller far som er ladestasjonen. Deretter går de ut igjen. Og etterhvert ser vi at vi også kan fungere som en ladestasjon. Det skjer en gradvis utvidelse av radiusen» - Intervjuperson 1.*

Informanten forklarer videre at hvis barnet kun sitter på mors fang i fem dager, må de utfordre henne på å trygge barnet til å våge å gå ut av sirkelen. Hun begrunner dette med at både foreldre og barn kan trenge å støttes, og at foreldrene skal fungere som en trygg havn. Samtidig kan barnet trenge å bli utfordret av mor eller far til å tre inn, da man ønsker å oppnå at barnet skal ha lekt litt på gulvet før foreldrene går.

Intervjuperson 2 sier at tilknytning er det aller viktigste den første perioden. Hun nevner også COS-sirkelen, og at de har hatt kurs i samspillmetoden dialog. Hun forteller videre at de gjennom denne samspillmetoden har endret kulturen i barnehagen, og at de ut i fra dette har

gått fra å se på barnas første møte med barnehagen som tilvenning til å se på det som en tilknytningsperiode. Hele personalgruppen har hatt dialoggrupper, der de har reflektert rundt blant annet tilvenning og tilknytning. Hun sier til slutt at tilvenning i barnehagen handler om at barnet har blitt trygg på en annen voksen, i tillegg til foreldrene sine.

Intervjuperson 3 sier følgende om tilvenning hos de yngste barna: *«Det viktigste er egentlig hvor viktig det er. Hvor viktig tilknytning er i forhold til barnet, i forhold til utvikling, opplevelsen av seg selv, og opplevelsen av å være et nytt sted».*

Han forteller at de jobber med temaet tilknytning og tilknytningsperioden på personalmøter før oppstart av nye barn. Han sier videre at det som kan oppleves som mest utfordrende er hvordan man bør opptre i relasjon med barnet i den første perioden. Man kan snakke om hvordan man bør være, men å få det til i praksis er ikke like lett, spesielt ikke hos en som gjerne ikke har samme forståelsen for hvorfor man bør gjøre det slik. Han sier at det derfor er utrolig viktig å snakke om tilknytningsteori før hver tilvenningsperiode, slik at alle er oppdatert. Han trekker også frem at de ønsker å få hele personalgruppen til å reflektere rundt hvordan de tar imot nye barn og foreldre. Han trekker til slutt inn at tilknytningen er utrolig viktig, og at det kan gå ut over barnet om det ikke har en trygg tilknytning. Han forklarer at når man skal melde noe til PPT får man alltid spørsmål om hvordan oppstarten har vært. *«Hvordan var oppstarten i forhold til tilknytning? Hvordan tar barnet kontakt med andre? Kan det være noe med tilknytningen eller tryggheten?»* - Intervjuperson 3.

Overgangsobjekt

Ingen av intervjupersonene hadde fokus på overgangsobjekt, og de nevnte det heller ikke noe særlig i intervjuene. En av intervjupersonene nevnte at barna fikk ha med seg overgangsobjekt om de ønsket. Samme intervjuperson fortalte videre at de gjerne måtte forklare viktigheten av disse objektene i en startfase for resten av personalet.

4.3 Pedagogisk ledelse i tilvenningsperioden

Alle informantene hadde fokus på viktigheten av å formidle kunnskap og teori om tilvenning og tilknytning til hele personalgruppen. En av intervjupersonene nevnte at det kunne være

krevene å få til en felles forståelse for hvor viktig denne overgangen er for hele personalet. En annen intervjuperson sa at det var viktig å være tydelig når man delegerer ansvar og oppgaver i denne perioden, slik at alle føler seg trygg på hva de skal gjøre, og hvilke barn de skal ta imot. Videre er det viktig at personalet har en åpen dialog om hvem som skal gjøre hva.

Intervjuperson 3 fortalte at de har fokus på tilvenning i personalgruppen før oppstart av nye barn. Da har de personalmøter og avdelingsmøter der de har fokus på at dette er en stor omveltning i både barnas og foreldrenes liv, og de reflekterer rundt hvordan de kan ta imot barna på en best mulig måte. De snakker også om tilknytningsteori, og til slutt planlegger de tilvenningstiden, når det kommer nye barn, hvem som skal ta imot og være primærkontakt og lignende. De snakket også om nødvendigheten av tydelige og trygge voksne.

Flere av intervjupersonene nevnte at de hadde hatt COS-kurs i hele personalgruppen, og at dette hadde vært med på å øke personalgruppens kompetanse om de yngstes behov. To av informantene nevnte også at de veiledet de ansatte på sin avdeling gjennom året. Det ble også nevnt at man gjennom å være et godt forbilde og en tydelig leder kan man få med seg resten av personalgruppen. Flere av intervjupersonene tok også opp viktigheten av at man må kunne snakke sammen i personalgruppen, og at det skal være lett å ta opp situasjoner man har opplevd som utfordrende eller vanskelig.

Primærkontakt

To av intervjupersonene fortalte at de synes det var viktig å ha en primærkontakt som tar imot barnet, og at de gjorde mye for at det skulle være en fast person barnet fikk knytte seg mest til de første dagene. Begge barnehagene synes også det var veldig viktig at barnet skulle ha mulighet til å bytte primærkontakt om man merket at kjemien ikke klaffet mellom barnet og primærkontakten. Den siste intervjupersonen sa at de ikke hadde primærkontakt, pga. evt. sykdom og vakter. Intervjuperson 2- *«Hos oss er det satt opp en fast ansatt på avdelingen som skal ta imot barnet, og da er oppgaven å være klar når barnet kommer, og ta imot. Oppgavene er å bli godt kjent med barnet, leke og bli godt kjent med foreldrene. Den faglige*

begrunnelsen for dette blir den samme, det handler om tilknytningsteori, og at små barn ikke klarer å knytte seg til å så mange voksne, eller for mange personer når de er små».

4.4 Foreldresamarbeid

To av intervjupersonene nevnte at man bør starte med et godt foreldresamarbeid allerede før barna starter i barnehagen. Alle barnehagene inviterer barn og foreldre til å besøke barnehagen før barnet skal starte der. Den ene barnehagen har en besøksdag der det er lagt opp til at barn og foreldre skal komme på besøk. En annen barnehage oppfordrer foreldrene til å ta med seg barnet innom for å leke litt når det skulle passe, før oppstart. Den siste barnehagen har oppstartsamtale før barnet starter, og får på denne samtalen sett litt på barnehagen og møtt personalet. *«På denne måten har både barn og foreldre blitt litt kjent med barnehagen og personalet før oppstart. Dette kan hjelpe å trygge foreldrene, og på denne måten også trygge og være positivt for barna. Denne måten å jobbe på kan skape trygghet og tillit allerede før oppstart, og det er et godt grunnlag for et videre samarbeid»* -Intervjuperson 1.

Alle barnehagene har en oppstartsamtale før barna starter i barnehagen. Der stiller de standardspørsmål som skal gjøre dem litt kjent med familien. Her spør de om alt fra hva barnet liker av mat, til spørsmål som skal gjøre det lett å åpne for foreldre eller foresatte å ta opp vanskelige ting om de ønsker. For eksempel rus, vold og lignende. Her får også foreldrene informasjon om barnehagens rutiner, og om hvordan oppstarten kommer til å bli.

I to av barnehagene har de også et foreldremøte før oppstart, der de har fokus på å gi foreldrene innsyn i barnehagehverdagen, hvem som jobber der, tid for oppstart og informasjon om tilvenningsperioden. Barnehage 3 har fokus på tilvenning på dette møtet, og de forteller foreldrene hvor viktig denne perioden er, gjennom relevant tilknytningsteori. Dette for at foreldrene skal prioritere å gi barnet god tid til å bli trygg og om de har mulighet, gi barna kortere dager de første ukene. To av barnehagene har stort fokus på at de ønsker å møte barn og foreldre før oppstart, ved å invitere dem inn på avdelingen sammen med

foreldrene før selve oppstarten. De oppfordrer også foreldrene til å bruke uteområdet før barnehagestart, slik at det er litt kjent og trygt.

Alle informantene nevnte at de i tilvenningsperioden ofte sender foreldrene en melding eller et bilde når de er gått, for å trygge dem på at barnet har det bra. Intervjuperson 2 nevnte også at de trygger foreldrene på at de ringer dem dersom barnet er helt utrøstelig, og det ikke går over. Intervjuperson 1 forteller at de sender ut en detaljert plan for tilvenningsperioden til foreldrene i god tid før oppstart. Her står det hva de ønsker og forventer av foreldrene de ulike dagene. De ønsker blant annet at foreldrene skal ta del i stell og matlaging i barnehagen de første dagene. Målet med denne planen er å skape en trygghet hos foreldrene, ved at de vet hva barnehagen forventer av dem. *«Usikre foreldre kan skape usikkerhet hos barnet. Det er kjempeviktig at foreldrene får god informasjon i forkant, om hvor viktig de er for barna gjennom tilvenningsperioden i barnehagen. Det er også viktig for foreldrene å være trygg på hva som er deres rolle i denne perioden»* - Intervjuperson 1.

4.5 De yngste barna

Intervjuperson 1 sier at det er deres jobb å trygge barna, ruste dem til å være i barnehagen og til å etterhvert være sammen med andre barn. Hun sier videre at det er viktig å skape gode rammer for trygghet og trivsel, og etterhvert gjøre de nye barna oppmerksom på barna i fellesskapet. Intervjuperson 1- *«Vi ser ofte at de ganske fort blir opptatt av de andre barna. Gjerne først som observatører, ved at de ser hva de andre gjør og holder på med, og så våger de å tre inn i det litt og litt. Målet er jo at de skal bli en del av barnefellesskapet»*

Intervjuperson 2 sier at barna trenger å bli møtt av en voksen som er åpen for det og for deres signaler. De må bli møtt med både blikkontakt, og med anerkjennelse for det de gjør, og at noen setter ord på det. Man må være på gulvet med dem, og være den trygge basen de kan komme tilbake til, før de går ut igjen for å utforske. Videre i intervjuet forteller hun at når et nytt barn lærer seg å sove i barnehagen, og barnet gjerne bare har knyttet seg til primærkontakten sin, så tar de ikke pause før barnet har sovnet. De ønsker at barnet ser et kjent fjes, både når det sovner og når det våkner igjen. Hun sier til slutt at om hun er

primærkontakt for et barn og det heller søker en annen voksen, så bytter man. Det er barnas behov som er viktig, og dette er noe vi voksne må tåle.

Intervjuperson 3: *«Det er veldig mye primærbehov hos de yngste barna, de er trøtt, de er sulten og disse tingene». Videre sier han at voksne som jobber med småbarn må øve seg på å være sensitiv. «Man må være bevisst egne følelser, og plukke opp signaler hos barnet. Barna kan gjerne reagere på barnehagestarten på ulike måter, ikke bare med gråt. Dette er noe vi må være bevisst på»* -Intervjuperson 3

5. Drøfting

I denne delen skal jeg drøfte mine funn opp mot relevant teori for å belyse problemstillingen min: «Hvordan kan pedagogisk leder legge til rette for en best mulig tilvenningsperiode for de yngste barna i barnehagen?» Jeg har videre valgt å dele drøftingen i de samme kategoriene jeg tok for meg i teoridelen av oppgaven, men har valgt å starte med de yngste barna. Til slutt kommer tilvenning, tilknytning, pedagogisk ledelse og foreldresamarbeid.

5.1 De yngste barna

Omsorg for de yngste barna handler om å være nær, trygg og tilstede. Man må tolke hvilke behov de yngste barna har, og være en hjelpende hånd når de trenger det. Som barnehagelærer på småbarnsavdeling er det vår jobb å vise barnet at vi møter dem, ser dem og er deres trygge base og ladestasjon mens foreldrene er på jobb (Fagereng, 2015, s.23). Dette samsvarer med funnene mine som sier at de voksne skal se hvert barn, tolke deres signaler og imøtekomme deres behov. Men er man nok voksne på jobb på en småbarnsavdeling til å klare å se og møte alle ett- og toåringers behov?

Ut fra mine funn kom det frem at det var ønskelig med flere voksne på småbarnsavdelingen, spesielt i tilvenningsfasen der primærkontakten skal ha fokus på ett barn og foreldre.

Undersøkelsen fra «Blikk for barn» understreker også at flere ansatte mener det er for dårlig bemanning i barnehagen, og at dette går ut over det pedagogiske tilbudet for de yngste barna. Undersøkelsen viser videre at en stor andel barnehagepersonell ønsker mer kunnskap om de yngste barna (Jonassen, 2017). Som tidligere nevnt starter stadig flere yngre barn i barnehagen. Bør ikke barnehagen være i endring og tilpasses dette, også når det kommer til tilvenning? Er tilvenningsperioden allerede tilpasset de yngste barnas behov? Eller er den tilpasset det som blir lettest for barnehagen, personalet og foreldrene?

5.2 Tilvenning

Tilvenningsperioden ble i mine funn beskrevet som overgangen til noe nytt, en ny hverdag, både for barn, foreldre og barnehagepersonalet. Ut fra intervjuene har jeg fått inntrykk av at tilvenningsperioden foregår ganske ulikt i de forskjellige barnehagene, og at de prioriterer ulike ting i startfasen. Det alle informantene var enig om var at de ønsket å skape en positiv tilvenningsperiode som skulle være en rolig, trygg og forutsigbar overgang fra hjem til barnehage.

Varighet

Ifølge mine funn ser man at pedagogene tilpasser tilvenningsperiodens lengde etter hvor mye tid hvert barn trenger. To av barnehagene har i utgangspunktet tre dager som standard tilvenning, noe som ifølge Drugli (2017, s.133) er det vanligste i de fleste norske barnehager. Men hvorfor er det vanlig med akkurat tre dager, og er dette nok? Funn fra intervjuene viser blant annet at foreldrene ofte har tre dager permisjon fra arbeidsplassen, noe som gjør at tilvenning over tre dager gjerne blir mest praktisk. En informant nevnte at det sannsynligvis handler om tradisjon, at slik har det alltid vært. Teorien viser derimot at mange ett- og toåringer trenger mer enn tre dager til å bli tilstrekkelig kjent og føle seg trygg i relasjonen til en eller flere av de voksne i barnehagen (Drugli, 2017, s.139). En informant nevner videre at det kan bli utfordrende for foreldrene å få til en tilvenningsperiode over fem dager på grunn av jobb. Intervjuperson 1, som jobber med foreldreaktiv tilvenning over fem dager er derimot ikke enig, og forklarer at mange foreldre velger å bruke siste del av permisjonen sin, ta ulønnet fri eller dele opp dagene mellom mor og far. Hun har ikke opplevd noen tilfeller der foreldrene ikke har fått det til å fungere.

Ut i fra funnene ble det anbefalt at barna bør få kortere dager i starten. Dette samsvarer med det Winnicott betegner som å «gi barn verden i små doser» (Abrahamsen, 2013, s.74). Han forklarte at om dosene er for store, kan det bli vanskelig for barna å fordøye mange nye inntrykk. Han sa videre at dette kan føre til at barna blir forvirret og usikre. Han understrekte til slutt at dosene samtidig må være store nok til at barnas verden gradvis utvides, slik at utforskningen og gleden over å få ta en del i barnefellesskapet kan stimuleres og holdes ved like (Abrahamsen, 2013 s.74). Det bør altså være en balansegang.

5.3 Tilknytning

De yngste barna knytter seg i første omgang til foreldrene, men vil når de starter i barnehage, også forsøke å knytte seg til voksne der (Drugli, 2017, s.43). Også i barnehagen trenger barna en trygg voksen som kan fungere som ladestasjon, som de kan søke til om de ønsker trøst eller påfyll (Drugli, 2017, s.44). Gjennom funnene kom det frem at tilknytning sees som det aller viktigste i tilvenningsperioden. Dette ble begrunnet med at barn har behov for å ha en trygg relasjon til minst en voksen i barnehagen for å kunne ha en god barnehagehverdag.

Overgangsobjekt

Når det kommer til bruken av overgangsobjekt i tilvenningstiden, viser mine funn og teorien ulike ting. Gjennom intervjuene ble ikke betydningen av overgangsobjekt i tilvenningsperioden nevnt, mens teorien viser at barna ved hjelp av et overgangsobjekt kan holde på de indre bildene av sine foreldre etter de har dratt, som kan føre til at de bedre behersker fraværet av omsorgspersonene (Abrahamsen, 2013, s.75-76). Winnicott hevder at bruken av overgangsobjekt er begynnelsen på symbollek, og at det derfor er veldig positiv for barnas følelsesmessige og kognitive utvikling (Abrahamsen, 2013, s.76). Ifølge Fagereng, (2015, s.26) bør primærkontakten allerede første dag av tilvenningen spørre foreldrene om barnet har noen overgangsobjekter. Videre bør man spørre hva barnet søker når det er trøtt eller har slått seg, og om barnet bruker overgangsobjekt når det skal sove (Fagereng, 2015, s.26). Gerd Abrahamsen (2005) skriver om overgangsobjekter, som hun også kaller for trygghetsobjekter (Fagereng, 2015, s.26). Hun mener at det i tilvenningstiden bør være fri tilgang til trygghetsobjektene, for at barna skal få finne ro og trygghet i barnehagen. Hun anbefaler videre at man etter hvert legger bort overgangsobjektene når barna begynner å bli tryggere. Da kan trygghetsobjektene finnes frem igjen om barna trenger dem, for eksempel når de skal sove eller om de har slått seg (Fagereng, 2015, s.27). Jeg lurer på hvorfor ingen av mine tre informanter kom inn på viktigheten av trygghetsobjekt under intervjuene. Kan det være på grunn av at overgangsobjekt har blitt en så naturlig del av tilvenningsperioden for de yngste barna, at man glemmer den faglige begrunnelsen for det?

5.4 Pedagogisk ledelse i tilvenningsperioden

I tilvenningsperioden skal personalet i barnehagen, sammen med foreldrene, danne en trygg base for barna. Det aller viktigste i denne perioden er å bli kjent med både barn og foreldre. Denne prosessen starter når kontakten mellom barnehage og foreldre opprettes (Fagereng, 2015, s.19). Ifølge Fagereng (2015, s.43), foregår ofte planlegging av tilvenningsperioden på møter mellom styrer og de pedagogiske lederne i løpet av våren. Hun sier videre at det er viktig at den pedagogiske lederen tar dette videre til assistentene på hver sin avdeling, slik at de også er godt forberedt. Ut i fra mine funn kan man se ulike måter de pedagogiske lederne jobber på for å inkludere alle på avdelingen i denne planleggingsfasen. Dette kan blant annet gjøres gjennom avdelingsmøter og personalmøter om tilvenning og tilknytning hos de yngste barna, eller gjennom dialoggrupper der man har fokus på oppstartsfasen.

Fagereng (2015, s.43), forteller videre at man på avdelingsmøtene også bør snakke om ansvaret primærkontakten har overfor barn og foreldre, og at man også her kan planlegge hvem som skal få ansvar for de ulike barna. Hun understreker til slutt at det også kan være nødvendig å snakke om hvordan man ønsker å møte både barn og foreldre, og hva man bør informere om.

Primærkontakt

To av barnehagene har en primærkontakt som tar imot nye barn og foreldre under tilvenningsperioden. Informantene fra disse barnehagene forteller at de strekker seg langt for å få til at primærkontakten er der når barnet kommer om morgenen, og kan være sammen med barnet helt til det skal hjem. I disse barnehagene tar de pause når barnet sover, og tilpasser vakter etter når barna kommer og går de første dagene. De har også flere ganger hatt med seg barn på pedagogmøter. Ifølge Drugli (2017, s.134), er det positivt at barnet får utforske den nye voksne sammen med foreldrene i starten. Dette kan gi barnet en indirekte beskjed om at foreldrene godkjenner primærkontakten, som kan føre til at det oppleves tryggere for barnet å gå inn i den nye relasjonen. Funnene understreket viktigheten av at barnet får mulighet til å knytte seg til en voksen først, både fordi det kan føles overveldende for et lite barn å skulle bli kjent med alle samtidig, men også på grunn av at de yngste barna har vansker med å knytte seg til mange tilknytningspersoner på en gang.

En av barnehagene benytter seg ikke av primærkontakt. Intervjuperson 1 begrunner dette med at de er opptatt av at barna skal bli kjent med alle de voksne, slik at det skal bli mindre sårbart for barnet om en av barnehagearbeiderne blir syk. På denne måten får barna flere tilknytningspersoner å spille på. Ifølge mine funn kan det være utfordrende å få til at primærkontakten er på jobb fra barnet kommer om morgenen til det blir hentet. Primærkontaktens pause blir også nevnt som utfordrende om barnet ikke er trygg på de andre voksne på avdelingen. Intervjuperson 1 avslutter med å si at barnets eneste trygghet i barnehagen forsvinner om primærkontakten er syk, og da vil ikke barnet lenger ha den trygge basen å forholde seg til. Ifølge Fagereng (2015, s.55), er det videre anbefalt å dele barnegruppen opp i mindre grupper i tilvenningsperioden. Dette stemmer med funnene mine, der alle informantene informerer om at de i oppstartsfasen deler opp barnegruppen og bare har noen få barn inne med det nye barnet for å kunne gi barnet en rolig start.

5.5 Foreldresamarbeid

Ifølge mine funn er et godt foreldresamarbeid nødvendig for at barn skal kunne utvikle seg og føle at barnehagen er et trygt sted å være. Intervjupersonene var enige om hva de ønsket å oppnå gjennom foreldresamarbeid i tilvenningsperioden, selv om de hadde ulike måter å gjennomføre det på i praksis.

Ifølge Drugli (2017, s.101), trenger barnet at hverdagen henger sammen. Hun mener at både foreldrene og personalet er ansvarlig for denne sammenhengen i barns liv. Denne justeringen til hverandre skjer ofte spontant både fra barnehageansatte og foreldrene, men samtaler gjennom året er også nødvendig for å sikre barnas flyt og helhet (Drugli, 2017, s101). Ifølge Killén (2012, s.177), er det viktigere for både barn og foreldre at barnehageansatte har tid til daglig dialog og kontakt om barnets trivsel og erfaring, jo yngre barnet er. Barnehagers praksis for det første møtet er forskjellig i de ulike barnehagene. Kan disse forskjellene utgjøre en forskjell når det kommer til samarbeid mellom barnehagen og foreldrene? Opplever man en forskjell på foreldresamarbeidet når man har tilvenning over fem dager istedenfor tre? Mine funn viser at det var veldig positivt for foreldresamarbeidet i den barnehagen de praktiserte tilvenning over fem dager. Informanten begrunnet dette med at foreldrene får bedre tid til å bli kjent med barnehagens rutiner og med personalet. Foreldrene

får se hvordan barna blir møtt, hvordan de blir trøstet og hvordan barnehagehverdagen ser ut. Samtidig får personalet blitt bedre kjent med både foreldre og barn, og de ser hvordan foreldrene møter barnet. Det hun understreket som den aller viktigste faktoren til at foreldresamarbeidet ble bedre etter fem dager er at foreldrene føler seg tryggere og mer avslappet, og at dette kan «smitte» over på barna. Gjennom signaler fra foreldrene kan barna få indirekte beskjed om at «her er det trygt og godt å være». At foreldrene er trygge på personalet kan også føre til at de har lettere for å ta opp ting de synes er utfordrende eller ting de lurer på.

Ifølge Drugli (2017, s.99), påvirkes barn av foreldrenes tanker og følelser rundt tilvenningstiden i barnehagen. Kan man da gjøre tilvenningstiden tryggere og dermed bedre for både voksne og barn ved å gi tidlig informasjon, ha besøksdager og en god dialog med foreldrene? I Danmark har de hatt et prosjekt der de prøvde ut en ny tilvenningsmodell som kalles «lekestue». Dette prosjektet gikk ut på at foreldre og barn kom på besøk i barnehagen en gang i uken, i fire-fem måneder før barnehageoppstart (Drugli, 2017, s.136). Hvordan kunne dette påvirke tilvenningen, om barn og foreldre fikk mulighet til å starte tilvenningsprosessen på våren med besøk en gang i uken, gjennom en modell som «lekestue»? Hva kunne dette gjort med samarbeidet mellom foreldre og barnehage? Ville overgangen fra hjem til barnehage oppfattes som tryggere, enklere og mindre overveldende? Kunne det gjort tilvenningstiden tryggere, og dermed bedre for både voksne og barn? Hva med den «vanlige» tilvenningsperioden over tre dager, er denne bra nok?

6. Avslutning og konklusjon

Jeg har tatt for meg problemstillingen: «Hvordan kan pedagogisk leder legge til rette for en best mulig tilvenningsperiode for de yngste barna i barnehagen?» Gjennom kvalitativt intervju av pedagogiske ledere fra ulike barnehager har jeg fått innsikt i hvordan de jobber med tilvenning, og deres tanker rundt denne prosessen. Jeg konkluderer med at det i tilvenningsperioden for de yngste barna er nødvendig at pedagogisk leder har god kunnskap om småbarn, og at hun/han forbereder personalgruppen på hvordan man bør ta imot ettåringer og toåringer. Videre må pedagogisk leder ha et tett samarbeid og en åpen dialog, både med personalet og foreldrene, for å kunne skape en trygg og positiv tilvenningsperiode. Jeg har innsett at det ikke bare finnes ett godt utgangspunkt for en «best mulig» tilvenningsperiode for de yngste barna i barnehagen. Hva som er et godt utgangspunkt for en positiv tilvenningsperiode kan variere fra barnehage til barnehage, men også fra barn til barn. Det finnes heller ingen fasit på hva som er best for de yngste barna, da ikke alle ettåringer og toåringer er like, og de kan ha ulike behov. Det finnes imidlertid mange viktige elementer som bør være tilstede for å gjøre overgangen fra hjem til barnehage til en god og positiv opplevelse, både for foreldre, barn og de ansatte i barnehagen. Ut i fra mine funn har jeg sett at det er noen elementer som går igjen. Blant annet er trygge, tilstedeværende voksne, som ser barna og tolker deres signaler nødvendig for å oppnå en trygg tilknytning. Videre er et godt foreldresamarbeid og god kommunikasjon innad i personalgruppen faktorer som blir nevnt som spesielt viktig. Til slutt viser mine funn at pedagogisk leder må gi tydelige beskjeder til både barn og voksne.

Litteraturliste

Abrahamsen, G (2013). En god start i barnehagen- toleranse for avskjed i tårer og tid til det nødvendige. I S. Haugen, G. Løkken & M. Röhle (red), *Småbarnspedagogikk – Fenomenologiske og estetiske tilnærminger*. (s.69-84) (2.utg). Oslo: Cappelen Damm AS.

Barsøe, L., (2013). *Barnehagelæreren som leder. Å lede voksne i arbeid med barn*. Oslo: Kommuneforlaget

Bergsland, M., D., & Jæger, H. (red.). (2014). *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen*. Oslo: Cappelen Damm AS.

Broberg, M. Hagström, B. & Broberg, A. (2014). *Tilknytning i barnehagen. Hva betyr trygghet for lek og læring?* Oslo: Cappelen Damm AS.

Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving* (6. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.

Drugli, M.B., (2017). *Liten i barnehagen*. (3.utg.) Oslo: Cappelen Damm AS.

Fagereng, K.M. (2015) *Velkommen til barnehagelivet*. Oslo: Kommuneforlaget AS.

Glaser, V. (2018) *Foreldresamarbeid: barnehagen i et mangfoldig samfunn* (2. utg.) Oslo: Universitetsforlaget.

Jonassen, T. (2017, 15. november). «Blikk for barn»: *Barnehagelærere har for dårlige rammer til å være god*. Hentet fra <https://www.barnehage.no/artikler/blikk-for-barn-barnehagelaerere-har-for-darlige-rammer-til-a-vaere-god/427182>. Hentet: 03.05.2019

Killén, K. (2012). *Forebyggende arbeid i barnehagen. Samspill og tilknytning*. (2.utg.) Oslo: Kommuneforlaget AS

Løkken, G (2013). Toddleren som kroppssubjekt. Haugen, S., Løkken, G. & Røthle, M. (2013). *Småbarnspedagogikk – Fenomelogiske og estetiske tilnærminger*. (2.utg). Cappelen Damm AS.

Statistisk sentralbyrå. (2019, 13.Mars). Barnehager. Hentet fra (<https://www.ssb.no/utdanning/statistikker/barnehager/aar-endelige>) Hentet: 11.04. 2019

Utdanningsdirektoratet. (2017). *Rammeplan for barnehagen: Innhold og oppgaver*. Hentet fra <https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/rammeplan-for-barnehagen-bokmal2017.pdf> Hentet: 17.04. 2019

Vedlegg 1

Intervjuguide

1. Hva legger du i begrepet tilvenning?
2. Hva vektlegger dere i tilvenningsperioden? Gjelder dette for alle barn?
3. Hva er den faglige bakgrunnen for dette?
4. Hvor lang tilvenningsperiode har dere? Hvor lang tid tenker du at barn trenger?
5. Hva har dere fokus på i forhold til foreldresamarbeid i denne perioden?
6. Hvordan forbereder pedagogisk leder og resten av personalet tilvenningsperioden?
Hvilke oppgaver har pedagogisk leder i denne perioden?
6. Har dere primærkontakt? Hva er primærkontakten sine oppgaver? Hva er den faglige begrunnelsen for dette?
7. Hva legger du i begrepet tilknytning? Hva tenker du er forholdet mellom tilvenning og tilknytning?
8. Hvilke tanker har du om de yngste barnas behov i tilvenningstiden?
9. Hvordan reagerer barn og foreldre på tilvenningsperioden?
10. Har du noe å tilføye?

Vedlegg 2

Samtykkeskjema

Formål

Jeg heter _____, og er student fra barnehagelærerutdanningen på Høgskolen på Vestlandet. Jeg skal dette semesteret skrive bacheloroppgave om tilvenningsperioden for de yngste barna i barnehagen, og ønsker derfor å intervju deg som barnehagelærer. Dataen fra intervjuet skal videre brukes i min bacheloroppgave.

Hva innebærer det å delta i intervjuet?

Jeg kommer til å stille ulike spørsmål om temaet tilvenning. Intervjuet kommer til å ta cirka 30 minutter. Intervjuguide legges ved slik at du har mulighet til å lese gjennom om ønskelig.

Det er frivillig å delta

Jeg vil opplyse om at intervjuet er frivillig og du har mulighet til å trekke deg når som helst i prosessen. Det får selvsagt ingen negative konsekvenser om du ikke vil delta i intervjuet eller velger å trekke deg underveis.

Personvern

Det vil bli tatt lydopptak av intervjuet, som i ettertid vil bli transkribert. Jeg behandler opplysningene konfidensielt, og både du og barnehagen vil bli anonymisert. Ingen andre enn meg får tilgang til lydopptaket etter intervjuet, og det vil bli slettet umiddelbart etter skriftliggjøring. Jeg vil kun bruke opplysningene til formålet jeg har fortalt om i dette skrivet.

Med vennlig hilsen

Underskrift student

Samtykkeerklæring

Som barnehagelærer samtykker jeg i at studenten kan intervju meg og bruke dataen i sin bacheloroppgave. Jeg samtykker og i at det blir tatt lydopptak og notater fra intervjuet som blir behandlet konfidensielt og slettet i ettertid.

Navn/Underskrift
